

Titulus primus

Incipit quarta pars Summe maioris Antonini archiepiscopi florentini. In qua agit de virtutibus et gracia. ac bonis spiritus sancti.

Titulus primus de virtutibus in generali Capitulum primum. de diffinitione virtutis atque eandem diuisione.

In circa virtutem in generali consideranda sunt sex. scilicet. diffinitio. diuisione earum et numerus. Cetero. durat. acquisitio. et operatio. **¶** Ceterum ab primo sic diffinitur ab augustinus. in. ij. li. de libere arbitrio. Virtus est bona qualitas mentis. qua recte viuunt. qua nemo male vitatur. quia deus in nobis sine nobis operatur. In qua diffinitione tanguntur quatuor bona que ex virtute causantur. Primum est bonitas perfectio. in eo quod dicitur virtus est bona qualitas mentis: perficitur enim. bonorum quatuor ad primum intellectum per prudentiam et alias: appetitum rationalem per iustitiam et alias: appetitum sensuale per fortitudinem ad irascibile. per patientiam ad concupiscibilem. Faciunt enim. potentias expeditas ad bonum operandum. Secundum est operatio directa. Unde subditur. qua recte viuunt. Recte enim. viuunt est bene operari. et hoc consistit. Et per hoc clausula distinguitur virtus proprie et stricte dicta. a scientia et intellectu et sapientia. Licet enim. sint bone qualitates mentis. non tamen sunt bone qualitates voluntatis. regulantes ipsam voluntatem et dirigentes. sed perficiunt tamen intellectum. Unde per male et bene viuere habent eas. **¶** Tercium est criminis exclusio. Unde subditur. quod nemo male vitatur. Nulli enim per male vitari actus virtutis. eo quod actus virtutis vel a virtute preceps. nunquam per esse malus: sed semper est bonus. Potest tamen aliquis male vitari virtute tanquam obiecto: puta cum male sentit de virtute. cum. scilicet. obdit eam vel superbit de ea. Quod Iulianus in li. de summo bono phibet dicens. Tu quod ex deteriori iam melior esse cepit. caueat de acceptis extolli virtutibus: ne grauius per virtutes corruat. quod prius ex lapsu vitiis iacebat. **¶** Quartum quod causatur a virtute est infusio diuini numinis cum sensu voluntatis. Unde dicitur. quia deus in nobis sine nobis operatur. quod intelligitur quod ad virtutes

Capitulum primum

tes infusas. sine nobis operantibus principaliter. sed non sine nobis consentientibus seu cooperantibus Rayneri. Et in puulis quidem cum infunduntur virtutes in baptismo quod ad habitum. ut dicitur ex de baptismo. Maiores sine ipsis consentientibus ex parte. quod consentientibus non possunt non habentes usum rationis: possunt dici consentire in quantum non dissentiunt. Sed in virtutibus usum rationis. nunquam sine ipsis cooperantibus seu assentientibus. unde Hieronymus. Liberi arbitrii nos prohibet deus: nec ad virtutes nec ad vitia necessitate compellimur. Alioquin ubi necessitas ibi nec corona. de pe. di. ij. si enim. Sunt virtutes omnes de quibus loquimur. quod deus habet. habet autem est quantitas de difficili mobilis a subiecto. et facit homines prompte et delectabiliter operari. Unde secundum philosophum. Signum habet generaliter est delectabiliter operari. unde diffinitur habet quod est quod agimus cum volumus. Sic autem habet virtutes faciunt homines prompte operari malum: ita bene virtutes bonum.

¶ De virtutibus datur diuerse. §. i. diuisiones. secundum diuersos respectus. Et uno modo possunt sic diuidi vel quod virtutes. Alię sunt naturales. alię acquisite. alię infuse. Que diuisio virtutis attenditur penes causas earum. Alię enim infusę ex dispositione naturali. Alię. scilicet. acquisite ex frequentatione actuali seu opere assuetudine. Alię infusę ex munere diuinali seu gratia. Et prime quidem non sunt perfecte virtutes: sed potius quedam semina et inchoationes virtutum. Et sic intelligende sunt auctoritates. que tales inclinationes naturales et aptitudines ad virtutes. appellantur virtutes. ut illud Iob. xxxij. Ab infancia mecum creuit miseratio: et de vtero matris mee egressa est mecum. Miseratio virtutis est. Et glo. super illud Matthei. iij. Circuibat ihesus totam galileam. dicit. Docetis naturales iustitias. id est. virtutes. scilicet. castitatem. humilitatem. iustitiam. que naturaliter homo habet. Et illud Damascenus. in tertio li. naturales sunt nobis virtutes. **¶** Pro cuius maior declaratio notandum secundum b. thomam. prima secunde. q. lxxij. quod circa scientias et virtutes. aliqui posuerunt eas esse ab intrinseco. ita. scilicet. quod omnes virtutes et scientie naturaliter preexistunt in anima: sed per disciplinam et exercitium. impedimenta scientie et virtutis tollunt. quod adueniunt autem ex corporis grauitate. sic ferrum clarificatur per limas. Et hec fuit opinio platonice. Alij dixerunt quod sunt totaliter ab extrinseco. id est. ex infusione intelligentie agentis ut ponit Auicenna. Alij dixerunt. quod secundum aptitudinem scientie et virtutes infusę sunt nobis a natura. non autem secundum perfectionem. ut dicit philosophus in secundo ethicorum. et hoc verum est. **¶** Ad cuius manifestationem oportet considerare. quod aliquod dicitur aliis cui naturale dupliciter. Uno modo ex natura speciei. Alio modo ex natura indiuidui. Ex natura quidem speciei dicitur homini naturale. id quod puenit ei secundum animam rationalem. Ex natura vero indiuidui dicitur naturale quod puenit ei. secundum corpus de terminata perfectione. Utroque autem modo virtus est homini naturalis. secundum quodammodo inchoationem. Secundum quidem naturam speciei. id est. in quantum in ratione hominis naturaliter infusę que sunt principia cognita tam scibilia quam agentia. que

Titulus

sūt quēdā semīaria virtutū intellectualiū et moraliū. inq̄tū in volūtate hoīs est quidā appetitus naturalis homī. qd̄ est sūm ratiōez: sūm vō naturā idēiū inq̄tū ex corpis dispositiōe. qd̄ sūt dispositi. aliq̄ meli⁹ aliq̄ pei⁹ ad aliq̄s virtutes. **¶** An. n. hē aptitudinē ad sciāz. ali⁹ ad fortitudinē. ali⁹ ad t̄pantiā. Sic ḡ ptz q̄ virtutes sūt nobis a natura sūm aptitudinē et inchoatōz. p̄ter theologicas q̄ sūt totalit̄ ab extrinsecō. Scdm̄ vō p̄fectōez. nulle virtutes sūt nobis a natura. Qd̄ etiā p̄ p̄bri ex hoc. qz qd̄ inest nob̄ a natura. ē p̄mū oībo hoībō nec p̄ p̄m̄ auferē. sed ut nō ē i oībo hoībō. qz abiciē p̄ p̄m̄. ergo q̄.

Virtutes acquisite sūt .§. ij.

q̄ ex actibō bonis frequētatis causāf. Ex hoc em̄ q̄ q̄s frequēt utit̄ cibo moderate. acq̄it abstinētiā. Ex hoc q̄ stimulat̄ a p̄cupiscētia frequēt. et resistit abstīnēs ab illicitis voluptatibō acq̄rit castitatē. et sic d̄ alijs. ut ostēdit p̄bri in. ij. ethi. Nec tū p̄ unū actū bonū causāf ut. sicut nec vna h̄rundo facit ver. nec vna dies facit b̄m̄ vlt̄ felicit̄ aut p̄m̄ t̄pā. ut dicit p̄bri p̄mo ethi cor. Nec ignis pot̄ statim vincē suū p̄bustibile. ita q̄ subito totū lignū p̄uertat̄ i ignē. s̄ pauulatim remouēdo dispositiōes p̄rias. Sic nō ex vno actu. habet̄ habit⁹ acq̄sit⁹ virtutis: s̄ ex mlt̄is. Eū. n. sūm Dionī. iij. ca. de diuī. nō. bonū sit virtuosū q̄ malū. et ex actibō virtōsis acq̄ritur habit⁹ virtū ḡ et magis virt⁹ acq̄rit̄ ex actibō virtuosis. **¶** Pro hui⁹ declaratiōe dicit. b. tho. p̄ma scdē. q. l. iij. q̄ virtus hoīs p̄ficiat̄ ip̄m ad bonū. Dicit em̄ p̄bri. q̄ virt⁹ ē q̄ bonū facit habētē. et opus ei⁹ bonū reddīt. Ratō aī boni p̄sistit i numero. pondē. et mēsurā. **¶** An d̄ sapie. xj. Oīa q̄. Optet ḡ q̄ bonū hoīs p̄sideret sūm aliquaz regulā. q̄ est mēsurā rei. Regula aī hēc p̄ esse duplex. s. rō hūana. et lex dīna. Et qz lex dīna ē sup̄ior regula: ideo ad plura se extēdit q̄ ratiō hūana: ita q̄ q̄cqd̄ regulat̄ reglā seu rōē hūana. regulat̄ et dīna: sed nō p̄uertit̄. Virt⁹ ḡ hominis ordinata ad bonū. sūm q̄ modificat̄ sūm regulā rōnis hūane: p̄ ex actibō hūanis causari. inq̄tū h̄mōi act⁹ p̄cedūt a rōne. sub cui⁹ p̄ate et reglā tale bonū p̄sistit. S̄ ut ordinās hoīez ad bonū. sūm q̄ modificat̄ p̄ legē dīnaz et nō p̄ rōē hūanā: nō p̄ causari p̄ act⁹ hūanos quoz p̄ncipiū ē ratiō: s̄ causat̄ solū p̄ opatōez diuinā. s. infusiōē gr̄e: h̄mōi autē virtutes acq̄sūt ex assuetudinē opm̄ sine gr̄a. nō sufficiūt ad salutē. Unde Aug⁹. **¶** Ubi test̄ agnitō veritatis incōmutabilis. i. dei p̄ fidem. falsa ē virt⁹ etiāz in optimis moribō. xxviij. q. i. §. p̄nul. **¶** An nō sūt p̄fecte simpliciē. ita. s. q̄ p̄ficiat̄ hominē in ordine ad vltimū finē. sed sūm quid: inq̄tū p̄ficiūt quo ad felicitatē humanā seu ciuīlē conuersatōez. Et de h̄mōi virtutibō loquit̄ p̄bri in ethicis et alijs gentiles. Et de his intelligitur ille lib̄ dīctio. Virtutibō romanī promeruerūt imperium. xxviij. q. i. §. Ex his.

Primus

Virtutes infuse sunt ille .§. iij.

que causant̄ ex gr̄a dei. Et de h̄mōi dicit Aug⁹ diffiniēs virtutē. q̄ virtus ē bona q̄litas mētis: q̄ recte viuūt. q̄ nemo male utit̄. quā de⁹ in nobis sine nobis opat̄. Sūt autē iste virtutes nō solū fides. spes. caritas. sed etiā om̄es alie: ut p̄udentia. iusticia. et h̄mōi. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. tho. vbi sup̄. q̄ optet effect⁹ suis causis et p̄ncipijs esse p̄portōnatos. Om̄es autē virtutes tam intellectuales q̄ morales. q̄ ex n̄fis actibō acq̄runt̄. p̄cedūt ex q̄busdā p̄ncipijs naturalibus i nobis p̄sistētibō: loco q̄ naturalī p̄ncipioz p̄ferūt nob̄ a deo virtutes theologice. q̄ bus ordiamur ad finē sup̄naturalē. **¶** An optet q̄ his etiā virtutibō theologicis p̄portōnablt̄ alijs habit⁹ corrūptat̄ dicit̄ i fusi seu causati i nob: q̄ sic se h̄nt ad virtutes theologicas. sic se h̄nt virtutes morales et intellectuales ad p̄ncipia naturalia virtutū. Et p̄ virtutes q̄e theologicas p̄ficiunt̄ aīa. inq̄tū sufficiēt p̄ eas ordiat̄ i deū imediātē. Per alias virtutes infusas. s. morales et intellectuales. ut p̄udentiā et iusticiā. fortitudinē et t̄pantiā cū p̄tibo suis. p̄ficiē aīa circa alias res. in ordie tñ ad deū. Et sic nō sūt sup̄flue. et h̄mōi sūt p̄fecte virtutes simpliciē et necessariē ad salutē. et de his intelligit̄ illō Ambro. i. examerō. Illa aīa a deo p̄pingit̄. q̄ hē in se virtutū grām renitētēz splēdōez pietatis. Illa aīa bñ picta ē in q̄ re lucet dīne opatōis effigies. Illa aīa bñ picta ē in q̄ ē splēdō gl̄ie et p̄na sūmago subē. i. xpc p̄ grām virtutū. de p̄. di. ij. illa. Itē greg⁹ sup̄ eccl̄. ait. In scōp̄ coribō spūscūs sup̄ q̄dā virtutes. s. dū p̄leuerāt i grā sp̄ manēt. Juxta q̄dā recessur⁹ venit et ventur⁹ recedit. In fide. n. spe atq̄ caritate et in bonis alijs sine quibō non p̄ ad celestē patriāz p̄ueniri. sicut hūilitas. castitas. iusticia. atq̄ natura: p̄fectoz corda nō deserūt. In p̄phēcie vō virtute. doctrine facundia miracloz exhibitiōe. electis aln̄ adest. aln̄ se h̄bit. de p̄. di. ij. p̄. Quo ad p̄mas virtutes dicūt spūs stabit̄. q̄ ad secūdas dē mobilis i li. sapie. Et dicūt gr̄e ḡtis dātē h̄mōi virtutes largo mō Qui diu moralit̄ virit. et in gr̄a dei: h̄t vtrasq̄ infusas et acq̄sitas. **¶** Et nota q̄ quidā dicunt itē esse realit̄er sūm essentiā. grām et virtutem infusā. sed differre rōne: quia gracia dicūt inq̄tū gratis dāt̄ a deo. et facit hominem deo gratū et op̄ra eius. sed virtus dicūt inq̄tū inducit hominē ad bñ opandū. Et hoc videt̄ sensis se inḡ sentē. in. ij. dif. xxvi. Sed. b. tho. p̄ma scdē dicit et probat. q̄ differūt realit̄er. et sūm essentiā. Et gracia quidēz est accitēs. existens in essentiā aīe sicut in subiecto. Virtutes vō i potētijs aīe sicut in subiecto. Et sic radij p̄cedūt a sole: ita virtutes a gr̄a. Et de gr̄a quidēz alibi tractabitur hic de virtutibō. **¶** Et nota sūm. b. tho vbi supra. q̄ virtutes infuse differūt essentialit̄er seu sp̄. a virtutibus acq̄sitis moralibō et intellectualibō. Nam aliter⁹ rōnis formalis

est mod' imposit' i actu ipaz otutu circa mate-
rias suas p regulā rōnis hūane. 7 alteri' mo-
bus imposit' fm legē diuinā: puta i supōe ci-
boy. mod' statuit rōne hūana. ne noceat vali-
tudini corpis. nec ipebiat rōnis actū. fm autē
regulā legis diuine req̄rit. q' hō castiget cor-
p' suū 7 in fuitutē redigat. p abstinētiā cibi.
Itē p otutes morales ifusas regulāf homines
ut bñ se habeāt i ordine ad hoc q' sint ciues sã
ctoz et domestici dei. Per otutes at acq̄sitas.
ut bñ se habeāt in ordie ad res hūanas. Et sic
ad aliū finē sūt ordinate q' ille. Potest at assi-
gnari triplex differētia i vtrifq. seu q' dñt in
tribo. in causalitate. i corruptibilitate. 7 i uti-
litate. In causalitate q̄t. q' ifuse causāf a deo
nō ex actu hūano: acq̄sītē at ex actibz hūanis
Et q' de opaf i instāti. hō aut paulatī: ideo o-
tutes acq̄sītē tēpus et n̄ parū req̄rūt. Infuse
in instāti p grām iustificati obtinēt. An Am-
bio. Cū renūciat i probitati. statī assistit otus
Egressus. n. malitie. otutis opaf ingressū: eo-
dēq. abitu q' vitiū excludit. inocētia copulat i
decretis. xxij. q. i. Dedo dñt i corruptibilita-
te. Nā otus acq̄sita non corrūpit q' ad habitū
p vñū actū p̄riū: puta castitas acq̄sita p vñū
cū actū fornicariū. Nō. n. directe act' p̄riatur
habitui. s. habit' actui: sic aut habit' otutis ut
dictū ē ex pluribz actibz bonis. nō vno acq̄sītē
ita 7 habit' vitiū. s. habit' otutis ifuse corrū-
pit p vñicū actū p̄ci mortalis. imo omēs otu-
tes ifuse sūt deficiūt p mortale: hoc ideo est. qz
q̄libz mortale dirēte p̄riat grē 7 tollit graciā
q' est causa hñdi otutū. Remota at causa. re-
mouet effect'. vñ Aug'. Omīs otus patit de-
trimētū ab vno vitiō. Et sic exponit illō Jaco.
Offēdēs i vno. facit ē oīm re'. i. otutū. de p. di-
vj. c. cōsideret. Tertio dñt in utilitate. qz act'
otutis ifuse ē meritor' vite eterne. nō at act'
otutis acq̄sītē sine grā comite. An grān' dicit
xxvij. q. i. s. penultio. q' tales otutes. i. acq̄sī-
te nō sunt vere qz carēt fructu salutis eterne.

Divisio otutū alia da. §. iij.
tur de otutibz. fm qd hñt hoīes p̄ficē vñz otu-
tū. Aliē sūt intellectuales. aliē morales. aliē the-
ologice. De pmo 7 scdo genē otutū. Ecāt p̄hi-
gētiles. An et p̄hi in. ij. ethicoy. dñt duplicē eē
otutē. Hāc q̄tē intellectuale illā dō moralem
vocat. Theologicas at nō posuēt. nec de eis
p̄gnitēz habuēt. s. solū fideles p ifusionez
habēt. illi q' habēt. Et similē de bonis spūscēi
nō habuēt noticiā gētiles. Intellectuales
otutes sūt qnq. fm p̄hi in li. ethicoy. i. sapiē-
tia. intellect'. sciētia. ars. 7 prudētia. Et dicūt
intellectuales. qz sūt in intellectu ut i subiecto.
7 p̄ficiūt ipm. Et p̄me tres sūt i intellectu specu-
latiuo. aliē due i intellectu practico. Prudētia
tū si sit intellect' q̄tū ad efficiētiā 7 inter eas
p̄numeref. tū q̄tū ad materiā ē etiā moralis.
Et sciētiā. q' q̄tū ex his. sapiā. sciētia. intelle-

ctus. 7 ars. nō p̄rie 7 stricte sūt otutes. nec cō-
sueuēt nomīari otutes. s. aliqñ distinguūt
ex opposito ut in. iij. thopicoy. put. i. otus p̄ficē-
cta sumit. Pro cui' declaratiōe dic. b. tho. p̄ma
scde. q. lviij. Q' aliqñs habit' dicit' ot' dupliciter.
Uno mō qz facit facultatē bñopandi. i. faciēdi
id qd i se bonū ē. Alio mō. qz cū facultatē fa-
cit 7 vñū bonū. i. p̄grie ordinare ipm op' ad de-
bitū finē. Primo igit mō habit' intellectuales
dicūt otutes. qz faciūt facultatē bone opatō-
nis. q' est p̄sideratō veri. hoc em̄ ē bonū op' in-
tellect'. sed nō dicūt habit' intellectuales virtu-
tes. Secdo mō qñ faciētes bñ vti habitu vñ po-
tētia. Ex hoc. n. q' aliqñs hñ habitū scie specu-
latiue. nō inclināf ad bñ vñdū. s. fit potēs
speculari ver. de his qz hñ sciētiā. s. q' vñaf
scia habita. hoc est volūtate mouēt. 7 ideo o-
tutes que p̄ficiūt volūtate de caritas vñ iusticia.
facit bñ vti speculatiuis habitibz. 7 fm hoc in
actibz eoz p̄t eē meritū. Solū g morales cūz
prudētia. dicūt otutes p̄ficte. An de hoc plus
ij. ethicoy. dic. q' ot' ē habit' electiu'. i. electōz
faciēs. Imēdiatē cōsistēs fm dēmiatōz rōnis.

Differūt aut sapiētia. §. v.
sciētia. 7 intellect' inq̄tū otutes. 7 inq̄tū dona
spūscēi. Quia inq̄tū otutes acq̄rūt p exerci-
tiū. 7 p̄ficiūt hoīez i ordine ad felicitatē hūanā
s. inq̄tū dona infūdunt a deo. 7 p̄ficiūt homi-
nē in ordine ad felicitatē supnā. ad p̄mptē se-
quendū mot' spūscēi qd facit in aīa. De quibz
otutes intellectuales p̄nt figurari p qnq. gē-
nes sapiētes 7 qnq. fatuas. de quibz habet pa-
bola Mat. xv. Virgines omēs sūt. qz i se ha-
bēt integritatē veritatis. Sed qnq. sapientes
accipiētes oleū in vasis cū lampadibz. sūt ipse
put de bite habent 7 exercēt cū oleo. i. cari-
tatis. i. vase cordis 7 lampade clare fame. Qui
qz fatue sūt cū habent sine oleo caritatis 7 bo-
ni exempli. Et his clauditur ianua paradisi:
alijs aperit. Et sapia quibz est de diuinis. non
quibz inq̄tū habent diuina reuelatōe. hoc em̄
ptinet ad finē. sed inq̄tū habent ratiōne huma-
na. Considerat aut sapia altissimas causas. ut
dicūt i pmo metha. vñ pueniēt iudicat 7 or-
dinat de oībz. Quia em̄ iudiciū pfectū 7 vñ ha-
beri nō p̄t. nisi p resolutōez ad p̄mas causas.
Et ideo non solū de p̄clusionibz iudicat de quibz
bus est sciētia. sed 7 de p̄ncipijs quoz ē intelle-
ctus. An qz p̄siderat sapiētia altissimā causāz
que de? ē. 7 p causā iudicat de effectū. et p cau-
sā superiōrē de causis supioriō. Ideo sapia hñ
iudiciū de oībz alijs otutibz intellectualibz 7
p̄eminēt ipis. Et quia de deo in p̄senti nō pos-
sit haberi certa cognitō q' ad multa. sic habet
de alijs rebz: tñ talis p̄gnitō ip̄fecta sui nobili-
tate p̄eminēt p̄gnitōi etiā p̄fecte aliaz rep. vñ
p̄hi dñt in. ij. de celo 7 mūdo. q' magnū ē de res-
bus celestibz posse aliqñ p̄gnoscere. etiā debili-
ratiōne. Et in li. de ciuitatibz dicit. q' amabile est

magis pūū aliqđ pgnosce de rebo nobilioribō.
q̄ mltā pgnosce de rebo ignobilioribō. **Sciē**
tia ē habit⁹ pclusionū p demōstratōz acq̄sit⁹. ⁊
ē circa creaturas. Et hē mltas spēs. qz diuerse
sūt sciētie fm diuersas materias. Et ex his aliq̄
dicūt artes liberales. s. triniū. ut gmatia loy
ca. rethorica. Et q̄driniū. ut arismetica q̄ ē de
numeris. Musica q̄ ē de sonis. Geometria q̄ est
de mēsuris. Astrologia q̄ ē de artis astris seu
motib⁹ ⁊ influētijs corp⁹ celestiu. Et artes q̄dē
dicūt fm. b. tho. ubi sup. qz hnt q̄ndā silitudi
nē cū arte. Ad artē ei pti ⁊ op⁹ qz ad illō ordi
tur. Et qz i speculabilib⁹ ē aliqđ p modū cuius
dā opis: puta pstructō silogismi. aut oīs cō
grue. aut op⁹ numerādi vl mēsurādi: idē dicūt
artes. nō tñ pprie et stricte. Artes at dicūt nō
simplr. s. liberales ad dñaz illaz arcū q̄ ordi
nāt ad opa p corp⁹ exercitata: q̄ sūt q̄dāmō ser
uilia. inq̄tū corp⁹ suiltat: subdūt aie. ⁊ hō fm
aiaz ē liber. Alie artes dicūt mechanice. qz in
tellect⁹ q̄dāmō mecha i eis ⁊ adulterat: rece
dēs a p̄sideratōe veritatis q̄ ē spōsa ei⁹. Alie dō
sciētie q̄ ad nullūz hmoi op⁹ defmiānt. simplr
sciētie dicūt. ut phia natural. Et q̄uis scia sit
et. dic tñ Aug⁹ q̄ sūt q̄dā q̄ meli⁹ est nescire q̄
scire. bi. xxxviij. q̄uis. Et hoc pp̄ abusu. ⁊ Am
bro. bic. Qz astronomia ⁊ astrologia ⁊ alia h⁹
despecta sūt. ⁊ q̄ his studēt curā aie nō hnt. dist.
xxxvi. §. j. Et Hiero. ait. Arismetica. musi
ca. geometria hnt q̄dē i sua scia veritatē. s. nō
sūt scie ille pietatis. bi. xxxviij. Intellect⁹ est
habit⁹ pncipior: q̄ p se nota hnt. ⁊ statū ab intel
lectu p̄cipiūt. ut q̄ oē totū ē mai⁹ sua pte. ⁊ h⁹
Et nō solū p intellectū pgnosce pncipia natu
raliē nota i speculatiuis. sed etiā i opatiuis ut q̄
malū ē fugiendū q̄ nemi ē fēda iuria ⁊ h⁹. Et
sine intellectu hmoi pncipior. q̄ p̄tinet ad vitā
moralē. nō possēt hē alie dutes. **Opinio** at
⁊ suspitō nō ponūt dutes. q̄uis sint intellectu
ales habit⁹. ex eo fm. b. tho. ubi sup. qz hnt d
tutis defmiat se hnt ab bonū. ⁊ nullo mō ad
malū. Bonū at intellect⁹ ē ver⁹. malū ei⁹ ē falsū.
An illi soli habit⁹ intellectuales dicūt dutes q̄
bus sp̄ ver⁹ ⁊ nūq̄ falsū test. **Opinio** at p̄ esse
veri ⁊ falsi. Est. n. opinio vehemēs ihesio intel
lect⁹ alicui pclusioni cū formidine tñ de opposito
Suspitiō at ē levis ihesio. cū formidine de opo
sito. **Ars** etiā fm plm i. vj. ethi. ponit dū.
nō tñ pprie ⁊ pfecte. Quia fm. b. tho. cū ars ni
hil aliud sit q̄ rēa rō rez a nobis factibilūz.
qz tñ bonū nō p̄stic in hoc. q̄ appetit⁹ hūan⁹
aliq̄ mō se habeat ad eas. s. in eo q̄ ipm op⁹ qd
facit. in se bonū ē. Nō. n. p̄tinet ad laudē artifi
cis inq̄tū artifex. q̄ volūtatē op⁹ faciat. sed q̄
le ē op⁹ qd facit. Et i hoc p̄ueit cū habitib⁹ spe
culatiuis p̄dictis aliq̄lū. qz. s. p̄tinet ad ipōs q̄
liter se res habeāt q̄s p̄siderant vl q̄s faciūt q̄
ad artē. nō aut q̄liter se habeat hūan⁹ appetit⁹
ad illas. Sūt aut artes mltiplices. **Pruden**

tia fm. b. tho. ubi sup. p̄ueit i hoc cū arte: qz ē
in intellectu practico ⁊ circa p̄tētia. q̄ p̄t ali
ter se habē. S. differt i hoc. qz ars hē imp̄fecte
rōem dutes. qz facit solū facultatē boni opis.
nō aut vū. An p̄ ea nō sit appetit⁹ rect⁹. Bonū
em rez artificialiū. nō ē bonū appetit⁹ hūanū.
s. bonū ipōz opm artificialiū. Sed prudētia
hē p̄fecte rōz dutes. qz facit cū facultate boni
opis eē bonū vū. ⁊ sp̄cipit appetitū p̄supponēs
rēitudinē ei⁹. Diffinit aut prudētia fm plm
sic. Prudētia ē recta rō agibiliū. Ars dō ē rāto
factibiliū. Differt at agē ⁊ facē i hoc fm plm
ix. metha. qz factō ē actō trāsies i materiā ex
teriorē. sic edificare. secare ⁊ hmoi. Agē aut ē
act⁹ pmanēs i ipō agēte. sic vidē. velle ⁊ hmoi
Est at prudētia necessāria ad bñ viuēdū. Nam
bñ viuē. p̄stic i bñ opari. Ad bñ at opandum
req̄rit electō rēa. Cū at electō sit eoz q̄ sūt ab
finē. ad rēitudinē ipi⁹ duo req̄runt. s. debit⁹
finis. ⁊ id qd pueniēt ordiāt i debitu finē. Ad
debitū finē eligēdū disponit pueniēt q̄s p vir
tutes morales. q̄ p̄ficiūt appetitiua potētia. c⁹
obiectū ē bonū et finis. Inclinat em morales
appetitiuā. i bonū pueniēs rōi. q̄ ē debit⁹ finis
Ad id at q̄ pueniēt ordiāt i debitu finē dispo
nitur hō p habitū rōis. qz p̄siliari. iudicare. p
cipe q̄ sūt eoz q̄ sūt ab finē. sūt act⁹ rōnis. Et
habit⁹ hōz actū est prudētia. qua p̄ficiēt rāto.
ad hoc q̄ pueniēter se habeat ad ea que sunt
ad finem: vnde maxime necessaria.

Secundū gen⁹ virtutū di. §. vj.

cif morale. ut iusticia. fortitudo. tpantia. Di
cūt at hē dutes. ⁊ morales. ⁊ pncipales. ⁊ car
dinales. Et morales dicūtur seu de morib⁹ fm
plm i pmo ethi. fm q̄ mos imptat q̄ndā i cli
natōez naturalē vl q̄i naturalē ad aliqđ agens
dū. Pro c⁹ declaratōe sciendū fm. b. tho. p̄ma
scde. q. lviij. Qz mos duo significat. Q̄nq̄ sigt
psuetudinē sic dī Act. xv. Nisi circūdami fm
more moysi nō poteritis salui fieri. Ad qd eti
am facit qd dic aug⁹. xj. bi. in his. Mos ppli di
⁊ iustitua maiop p lege. tenēda sūt. Q̄nq̄ mos
sigt inclinatōz naturalē vl q̄i naturalē ad aliqđ
agēdū. An ⁊ brutoz aialiū dicūt aliq̄ mores.
An dī. ij. Machab. xj. Leonū more irruētēs in
hostes p̄strauēt eos. Et sic accipit i ps. Qui
h̄itare facit vni⁹ moris i domo. Et huic signifi
catōni morali. p̄p̄nqua ē alia significatio qua
mos sigt psuetudinē. Nā psuetudo p̄uertit in
naturā. ⁊ facit inclinatōez silem naturali. Sic at
psuetudo. ita ⁊ mos pprie ē de his q̄ bona sūt. nō
mala. ab qd facit qd bī bi. vñ. q̄ p mores. Ab
hac at scda significatōe moris dī dī moralis:
qz inclinatō ad actū pprie p̄petit appetitiue vir
tuti. cui⁹ ē mouē oēs potētiās ad agēdū. Q̄nt⁹
at moralis ē in appetitiua pte. ⁊ perficit eam.
Dicūt secūdo p̄dictē dutes pncipales. sp̄
ctu mlt pncipaliū. Et hoc fm. b. tho. q. lxx. ubi
sup. At sp̄pectu dūtū intellectualiū. que solum

faciunt boni operis. s. n. v. ut morales. q. id dicitur
tur ipse de virtutibus. Defectus autem est principalis in
perfecto. sic morales principales sunt si in quatuor ad
subiectum intellectus. tunc quatuor ad rationem virtutis
quod respicit bonum quod est obiectum appetitus. Dicitur etiam
principales dicte virtutes. respectu virtutis eis annexae
apud quod sunt principales. Deinde. n. virtutes reducuntur
ad predictas quatuor. ut ostendit tullius in rethorica. sua
Nam prout dicitur anectum tres virtutes sunt primae in vi
ethica. Prout. s. eubolia. quod est bene dispositio. in quoniam
to de variis modis et viis quibus per pugnam ad debi
tum finem. Secunda sinefina quod est iudicativa. s. de fine
natio ex diversis viis et modis quod metum occurrunt illud
quod sit puenientia ad pueniendum ad finem debitu finem
puius reglas et leges. Tercia gnomina quod sumit
iudiciu ad agendis finem rationem naturalem. in his quibus de
finit lex. Prout autem actus et principalis prout dicitur est i
pare. ut exequutoi mater quod pultu et iudica
tu est. Dicitur autem prout dicitur pultu et iudicativa.
s. hos duos actus non facit immediate. s. mediato
pbiatis. s. eubolia. sinefina et gnomina. Iusticie autem
anectum. flugio. pietas. obsequia. obia. libera
litas. gratia seu gtitudo. Ambicatio sub quod pphen
dit pnia igtu ut. veritas. affabilitas seu ami
cicia. et epicheia seu equitas. Fortitudo anectum
magnimitas. magnificencia. paciencia et psevera
tia. Tantie anectum pntencia. maffuetudo. cle
metia. modestia. studiositas. eutropelia seu ve
banitas. et humilitas. et de his patet infra. Di
cuntur etiam virtutes cardiales. Tunc ambro. sup lu
ca. Scimus virtutes esse quatuor cardiales. tpantia.
iusticia. prout dicitur et fortitudine. Propria autem di
cuntur cardiales ut dicitur in catholico. ad similitudinem
cordis in quod motus hostij firmat. Cardo autem finem eu
de est una pars hostij. s. cuneus quod in foraminis utitur. vñ
et cardo dicitur alius ipsum foramen. Et dicitur cardo a car
dian. quod est cor: quod sic cor hostis regit et mouet. ita
ille cuneus ianuam regit et mouet. Sic et assistentes
pape pcpue dicuntur cardiales. quod per eos mundus
regi. gubernari et moueri. sic hostiu per cardine. h
ibi. Tunc puer. xxiij. Dicit hostiu vertit in cardine
ita piger in lecto suo. Dicitur et cardiales he vir
tutes. quod per eas vertit cor humanu finem rationem. ut clau
das vitijs. et apas bonis opib. de his dicitur sapie.
viii. Societate. i. tpantia et prout dicitur docet et iu
sticia. virtutis et fortitudine. quibus nil in vita vtili est
hostio. Et figurat per velu ex quatuor coloribus in
terru. quod erat ante tabernaculu ut poit mgi i. iij. se
figurat et per quatuor agnos domus Job. quod est pscia
finem greg. i. mora. Significat etiam per quatuor alia quod vi
dit ezechiel. eiusdem. j. c. Aqua ei sicut prout dicitur. ho
iusticia. leo fortitudine. vitulu tpantia. finem greg
fr ezechiel. et prout dicitur quod dicitur cu alijs fbo cardinal
et principalis eas excellens. si tñ puenit dici moral.

De dictis virtutibus cardinalibus. §. viij.
nalibus finem tho. pma scde. q. lxi. est duplex oppio
Quida. n. dicitur et quibus pbitos generales bua
ni an. q. iueniunt in oib. virtutibus. ita. s. q. pruden
tia nil aliud sit. q. quibus recitudo discretiois in q

buscuq; actibus vel materijs. Iusticia sit quibus di
spostio ani. p. quibus ho opat quod dicitur i. q. cuq; mate
ria. Tantie dicitur sit quibus dispositio ani. q. modu q
buscuq; passioibus vel opatibus imponit. Fortitu
do autem sit dispositio ani. p. quibus firmat i. eoq. est finem
rationem. s. q. cuq; ipet passionu vel laboru. Nec q
tuor sic distincta. n. imptat diuersitate habitu
duosq. q. tu ab iusticia. fortitudine et tpantia
Culibus. n. virtuti morali. ex hoc quod est hie. pueit
ei similitas quibus ne a pmo fmoveat. quod finem pbi
cta pntz ad fortitudine. Et ex hoc quod est dicitur. hz
q. ordiet ad bonu. i. q. imptat rō rcti vel debiti
quod pntet ad iusticia. Et ex hoc quod moralis est. hē
quod modu rōis obfuet i. oib. et vñ n. se exēbat
quod pntet ad tpantia. Solu autem hoc hie discretio
ne quod dicebat pntet ad prout dicitur. videri distincti
ab alijs tribus. in quibus hoc est ipi rōis per essentia
alia tria imptat quibus pntet rōis. Alij
dō et meli accipiunt has quatuor virtutes finem q. te
teminant ab materijs spales. Tunc q. q. illa
rū ab materia i. q. principalis laudat illa genera
lis pbitio. a q. nomē virtutis accipit. Et finem hoc
manifestu est. q. pntet virtutes se diuersi hie. finem
diuersitate obor distincti. Quod dicitur greg. i. xxiij
moralium. q. prout dicitur vera n. ē. q. iusta. fortis. et
tpans nō ē: p. tolligi finem pma opinionē dicta
Quod iste virtutes tenolant adiucē p rebūban
tia quibus. q. a prout dicitur alie dirigunt. Et q. ē for
tis i. pericul mortis. ē habilior ab ftenadu de
lectabiliu pcupiscencia. et sic d. alijs. De decia
autem virtutibus moralibus sciendu. q. n. se passiones. quod
ptz ex eo: quod passiones finem se plderate. se hnt ab
bonu et malu. finem q. pntet pueire rōi vel n. pueni
re: Nihil autem tale pntet pueire virtuti. cu sp se habe
at ad bonu. Dicitur autem dicitur moralis mediū in se pas
siones: nō finem essentia. q. tē effz eiusde generis cu
extremis. s. dicitur mediū q. tu ad effectū q. i. inter
passiones pstituit mediū. S. ad actū virtutis pntet
pcurē passio. sic exio ad actū vitioz. Passio
ei tristicie repit i actu iudie. finem quod pntet tal
passio rōi. et i miscdia. finem quod pueit rōi. Sunt
autem virtutes morales vel circa actus interiores rōis
dirigēdos. ut prout dicitur. Et circa actus exteriores
ad alteru. ut iusticia. Et circa passiones irascibi
les. q. se spes et despectu. audacia et timor. ira et
fortitudo. Aut pcupiscibilis q. se amor et obiu. de
sidentiu et abhoiatio. gaudiu et tristicia. Et d. ipis
passioibus sup i pma pte. S. notadu. q. si passi
ones ani dicuntur iordiate affectōes. ita q. p. teli
beratoz rōnis eis assētiat. sic nō pntet esse i aio
sapientis. i. otuosi ut dicebat stoici. S. si passio
nes dicuntur q. cuq; motus appetit. s. sctitui. q. pueni
ut iudiciu rōis. s. ordiant ab ea. ita q. eis asse
ciūt. sic pntet esse i aio sapientis. et q. tu cuq; virtutes
si. ut dicebat pypatetici. q. p. secta iustituit are
sto. Et ut dicit aug. i. iij. d. ciui. d. ubi ista fctat
Tunc dicitur inf stoicos et pypateticos magis
erat finem uba q. finem rep sententias. Proprior tñ
erat locutu pypateticor. s. q. passiones catēret

virtutes quæ morales sunt circa passionem. ut fortitudo et temperantia in usu suo seu actu. non possunt esse absque passione. Item ratio est. quia secundum hoc sequitur quod virtus moralis facit appetitum sensitiuum omnino obiectum. Sed non pertinet ad virtutem. quia ea sunt subdita rationi. a propriis actibus vacat: sed quod exequatur imperium rationis propriis actibus agendo. Unde sic virtus membrorum corporis ordinat ad actus exteriores debitos. ita appetitum sensitiuum ad motus proprios ordinatos. Morale appetitum sensitiuum sunt passionem. quæ sunt materia directarum virtutum: sed virtutes quæ non sunt circa passionem sed circa operationes. possunt esse sine passione ut iusticia quia per eas applicatur voluntas ad proprium actum quod non est passio. sed est tamen ab actibus iusticie gaudium. non secundum quod passio est. sed affectus in voluntate. Et si hoc gaudium multipliciter per iusticie perfectum. fiet inordinabilia usque ad appetitum sensitiuum. Tristitia autem cum sit passio. ex deo patet quod per eam cum virtute in otioso. Et quod dicitur de sapientia quod docet istas virtutes. ut habet Sapientia. quod non habet amaritudinem pueris illi neque deum videtur illi? sed gaudium. Intelligitur secundum b. thomam. ubi super. quod non tristat de sapientia et de his quod peruenit ei. sed actibus bonis: sed tristat utique de his quod se ipse dimittit sapientie. hoc est bona tristitia. Tristitia autem per sapientem de nocumtis corporis sed moderate. et de peccatis quod habet. quia in multis offendit oculos autem iacob. Et de peccatis preteritis et de peccatis prioribus. et hoc laudabile. In his autem virtutibus morales excellit iusticia. Unde gregorius. xij. q. ij. Cum deuotissimam dicat summum bonum est in rebus humanis iusticiam colere. et sua unicuique iura seruare.

Diuiduntur autem superius. §. viij. Certe virtutes cardiales in quatuor diuisas. scilicet exemplares purgati animi. purgatorias. et politicas secundum plotinum philosophum. Et recitat macrobius de somno scriptum. Que diuisio diuersos effectus notat earum et diuersos statum habentium eas. Proinde declaratur deinde b. thomam. prima secunde. q. lxx. arti. v. quod sic augustinus dicit in libro de moribus ecclesie. Optet quod anima aliquid sequatur. ad hoc quod ei deus possit inuasci. et hoc est deus: quod si sequitur bene viuimus. Optet igitur quod exemplar humane virtutis in deo persistat. sic etiam in eo persistunt omnium reprobos. Sic igitur deus per se considerari potest exemplaris in deo. et sic dicitur de virtutibus exemplares. ita. scilicet quod ipsa diuina mens in deo dicatur prout. Temperantia vero peruersio intentionis diuine ad seipsum. sic in nobis temperantia dicitur. per hoc quod concupiscibilis performat rationi fortitudo autem dei est eius immutabilitas. Iusticia vero dei obsequio legis est in suis operibus sic plotinus dicit. Et quia hoc secundum suam naturam est a se politice. Virtutes hominum cardiales. puti in homine existunt secundum obiectum sue nature. politice vocantur. puti. scilicet hoc secundum has virtutes recte se habent in rebus humanis gerendis Et secundum magistram sententiam in tertio ex vobis Aug. Prout est in preceutionis insidiosis. Iusticia in subleuandis miserijs. Fortitudo in preferendis molestijs. Temperantia in cohercendis telectatibus prauis. habet ibi dicit tamen et alij actus directarum virtutum ultra prout. Qui. n. habet politice virtutes. habet temperationes

magnas de vitijs prius. sed ratione superant eas et habet statum inspectum. Et quia ab hominibus pertinet. ut etiam ab diuina se habet quantum potest. ut dicit philosophus in x. ethicis. et hoc nobis in sacra scriptura multipliciter promittitur. ut est illud. Estote perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. Matthei. v. Necessarium est ponere quodam virtutes medias in politicis quæ sunt humane. et exemplares quæ sunt diuine quodque virtutes distinguunt secundum diuersitatem motus et termini. ita. scilicet quod quodam sunt virtutes transcendentium. et in diuina similitudine transcendentium: et he vocantur purgatorie. ita. scilicet quod prout omnia mundana diuinoque potest platone despicitur. omnium animi cognitio in sola diuina dirigat. Temperantia tamen relinquit in quantum natura patitur. quod corporis usus requirit. Fortitudo est. ut anima non terreatur per recessum a corpore et ascensum ad superna. Iusticia vero ut tota anima perscrutetur ad hominem propositi diuini. et habet per paucas temperationes. sustinet et leuiter superat. Et sensualitas patet quod quod nihil dicitur rationi: idcirco sunt in magis animi deiectione. Et habet statum valde perfectum in via. Quedam vero sunt virtutes iam assequenti diuina similitudine. quæ vocantur purgati animi. ita. scilicet quod prout sola diuina intentione. Temperantia frenas cupiditatem nesciat. Fortitudo passiones igitur. Iusticia cum diuina mente per petuo se habet societatem. et. scilicet imitatio. has virtutes diuinarum esse bonorum vel aliquid in hac vita perfectissimum ut christi et martiris. Et nota. quod cum dicitur ad purgatorias virtutes pertinet. despicit et fugit mundana. et sol diuini nis in heretico. hoc. scilicet de se res humane et hominibus negocia. ut sit per rectores ubi necessitas sponit. ne quod impat tale exercitium per superiorum. et hominum virtutem esset. alio autem otioso. Et sic intelligendum est illud quod dicitur exercitium virtutis purgatorie. Unde augustinus dicit. Ocius secundum quod caritas veritatis. negocium iustitiam suscipit necessitas caritatis: quam sarcinam si noster imponit. percipit et atque ita vacat de veritati. Si autem imponit suscipienda et per caritatis necessitatem. Et habet. viij. q. i. Qui epistat.

De virtutibus theologis. §. ix. Quod necessarium sit ponere virtutes theologicas. si fides sperem. et caritatem: et eas habere. quæ nec habuerunt nec cognouerunt gentiles philosophi. quod volunt saluari. patet ex hoc: quia precepta legis sunt de actibus virtutum. quod hoc dicit ad beatitudinem perfectam. Et precepta dantur in diuina lege de actibus fidei. spei. et caritatis. ut patet in illud. Matthei. xix. Si vis ad vitam ingredi tua mandata gaudere. Proinde declaratur deinde b. thomam. prima secunde. q. lxxij. quod hoc perficitur per virtutem. ad actus quod ordinat in beatitudinem. Est autem duplex hominis beatitudo seu felicitas. vna. scilicet proportionata humane nature. ab qua. scilicet hoc potest peruenire per principia nature sue. Et si non ordinaretur ad aliam felicitatem homo nisi ad istam: tunc sufficeret ei virtutes intellectuales et morales. Nam cum deus sit quodam beatitudinis perficiens homines ab his operandis. ut dicitur b. thomam. ubi super. q. lxxij. et principium humane actionis sit duplex. scilicet intellectus et appetitus. Quia intellectus perficit intellectum suum rationem. et deus moralis appetitum. Iusticia quidem appetitum rationalem seu

Capitulum

volūtate: et fortitudo et tpatia appetitū sēctiū
seu sēuale. **S**z qz ē alia bēitudo siue felicitas.
naturā hoīs exēctēs ad quā hō sola dīna bēute
puenire pē. fm qndā dīnitatis pncipatōz. fm
qd bē. ij. **P**er xpm scī sum? dīne nāe cō
sortes: et hō bēitudo pporōz būane nāe exēdit
cū naturalia pncipia hoīs ex qbo pcedit ad bñ
agēdū. nō sufficiat ad ordinādū hoīs i pōctaz
bēitudinē. sic sē bēutes intellectuales et morales
pō optz q supaddant hōmī dīnit? aliq pñ ci
pia. p q ita ordiē ad bēitudinē supnāalē. sic
p pncipia nāalia ordiā ad finē pñalē et fe
licitatē. nō tñ absqz dīno adiutorio. Et hōmī pñ
cipia dīctū bēutes theologice. tū qz bñt tēu p
obo. iqtū p eas rēe ordiāmur i tēu. tū qz a lo
lo tēo nob īfūdū. tū qz sola dīna reuelatōe no
bia i sēa sēptura hō bēutes dōdū. Et qūis ab de
u3 nāalē rō et volūtas ordinē. put sē nature
pncipiū et finis. s3 ab ipm fm qd ē oīm bēitu
dīs supnatural. rō et volūtas nō ordiānt suffici
ent fm suā naturā. Quis af p nāalē ieliatōz
ordīē hō in finē sibi pñalē seu bēitudinē: q
ad intellectū. p lumē nāale ipi? q ad volūtātē
p rēctitudinē et tēctis i bonū rōis. tñ hō tēfici
unt ab ordīe bēitudīs supnāalē et p fēte. iuxta
illd. j. **C**or. ij. Oclūs nō vidit nec auis audi. et.
An optuit. q aliqd hōi supaddē q tū ad vtrū
qz ad ordīandū ipm i finē supnāalē. Et ielle
ct? qdē ordiā i ipm finē supnāalē. p hoc q ad
bñt hōi qdā pncipia supnāalia q dīno lumē
capiūt. et hēc sē credibilia d qbo ē fides. Secūdo
ordiā volūtas q tū ad illū finē. et q tū ad mo
tū tēctōis i ipam tēctē. sic i id qd ē possibi
le psequi. qd pñnz ab spem. Et q tū ad unione
quādā spūalē. p quā qdāmodo tñformamur i
illū finē qd sit p caritatē. Appetit? ei ē cūqz rei
nāalē mouet et tēdit i finē sibi pñalē i iste
mot? pueit ex qdā pformitate rei ad suū finē.
Mot? i finē vltimū ē p spem. pformatō ad finē
p caritatē. **E**st af ordo hic inē ipas q tū ad
act? nā q tū ad habitū sū īfūdū. Ordīe gene
ratōis. pcedit fides. spem. et caritatē. et spes cari
tatē. Nō. n. pē mot? appetit? i aliqd tēndē amā
do vlt sperādo. nisi illd sit apphēnsū sēsu vlt iel
lectu. **P**er fides af apphēdit intellect? q sperat et
amat. Et ex hoc q aliq sperat de aliq pcedit
ad amādū. Ordīe af pfectōis caritas pcedit fi
tē et spem. qz vlt qz p caritatē formā. et hñt pfe
ctōez bēutis. **D**ec figurā p tres citates īfugij
vlē iordanē. et tres citra iordanē: ad qz fugiēs
q homicidiū fecerat a casu. salu? erat a morte
corpali. Sic p baptisimū īchoatū i iordanē tpe
gīe. et an. s. i. veteri testamto: q occidit aīaz suā
p pēcm. vltetā q hē origiale pēctū ex pñmis pa
rētibz. q occidit hūanū gen? nō hoc intēctēs
saluari nō pē d morte etna. nisi repiēs se i istis
bēutibz et pseuerās. Qui. n. hē vnā pfectē. hē et
alias. signē et p tres filios iob fm greg. i pmo
et vltio moraliū. **D**e acqūitōe virtutū. et quō
sumatur medium in eis. **Capitulum** .II.

Secundum

De acqūitōe bēutū sciē
dū. q mod? acqūēdi bēutes ē triplex
seu tria debēt fuari. **P**rimū ē appe
titū dirigē. scdm īfectiū excludē.
tēctū ē mediū attēdē. Et q tū ad pñm d3 appe
titū dirigē. ut. s. pñm ei? faciat. ad qd magis i
clīat et dīctat ex natura sua īfecta. ut si ieliā
ex nāa vlt p sūctudīe ad vnū vitiū. ad ei? pñm
ad qd ieliā nāe. exēplo illoz q dirigūt ligna
distorta. q i aliā pē tōrquē pñā ut dirigant.
Et sic ielligiē. q regnū celo3 vī patīē. et violē
ti rapiūt illd. **M**at. xj. Ista ei violētia īfēct sibi
ipi q ad appetitū sēuale. vñ et de pe. dist. ij. d. r.
Sīqz sēl notat? fūent iudīe vlt pñtōis vītō. et
rur? i hoc ipm īctēte: sciat se pñā cām ex q i
vitiā vlt pñtō nācīē. i īctōrabo medull? hē
recōbitā. Optz qz eū p pñā et abueīsa curat. i.
p hūilitatis exercitiū. Et i siglis vitijs siliis cu
ra abhibeat. h. ibi. **E**tū ad scdm q vult fieri
bēutū d3 īfectiū abicē. Nō. n. possū? dīctatō
nīlo diu morari. qn g tūlemur i eis: et iō eas in
pncipio vitāe debēt. exēplo pñoy seu pñoy vi
roy vlt tōiane. q iudicabāt helenā muliere3
pulcrimā (quā. s. rapuit parīs) ut p sē fugien
dā. Sic et nos oēs corpales dīctatōes abicā?
qz tē l' nībil l' pāz pccabim? Nā pccupīctia
dīctatōnū i plura pccā īducit. **T**ertio d3 me
diū attēdē hoc af facit qn ab extremis q sē vītō
sa fcebit. et pncipue qn fcebit ab extremo qd ma
gis medio opoīē. sic siqz vult ad fortitudinē p
ueīre. o3 qz magis fcebat a timiditate. q magis
opponit fortitudini qz ab audacia. **D**ec. b. tho.
in scripto super librum ethicorum.

Et nota q oīs bē? aliquo .s. j.
mō pñstī i medio. s3 nō uno et eodē mō. Nā bē?
moral? pñstī i medio rōis fm q mediū rōis d3
id qd rō pñstī i aliq mētia. siue ēca actōis ut
i iusticia qd etiā d3 mediū rei. siue ēca passiōis
ut i tpatia et fortitudīe qd d3 solū mediū rōis.
et nō rei. Et p hō dīclaratōe dīc. b. tho. pñā scēe. q
ly. iij. **Q**z bē? d sui rōe ordiā hoīs ad bonum.
Moral? af bē? pē ē pfectiua appetitiue pñā afē
fm aliquā dēmiatā naturā. Mēsurā af et rēglā
appetitiui mot? ēca appetibilia. ē ipā rō. Bonū
af cuiuslibz rēglati et mēsurati i hoc pñstī. q
pformet sue rēglē et mēsurē. sic bonū i artificia
tis ē. qz p sēqē rēglaz artis. **M**alū af p pñā i hō
ē. qz dīcorbat a rēglā et mēsurā sua. qd qdē pñ
gut duplī. **A**l p hoc qz superexēbit mēsurā. vel p
hoc qd dēficit ab ea: sic apparz mēfeste i oībz
rēglatis et mēsuratis. et iō p3 qz bonū bēutis mo
ral? pñstī i adeqūe ad mēsurā rōis. Mēfeste
ē af. qz inē excessū et dīfectū mediū ē qūtas siue
pformitas. pūctetia: af qūis sit ītellectūal? bē?
h3 iē mediū qz ē moral. s. rēctitudo rōis. s3 i hoc
dīnt. qz pūctetia ē īstō mediū ut rēglantia et mē
surātis. bēutis af moral? ut rēglatē et mēsuratē
et sili? excess? et dīfct? Aliaz af bēutū ītellectūa
liū ut scīa. s. aīa et ītellect? bonū pñstī i dā

¶ Titulus

medio p[ro]p[or]tione ab ip[s]am r[ati]o[n]e. s[ed] q[uo]d d[icitu]r esse
q[uo]d est 7 n[on] esse q[uo]d n[on] est. in q[uo] rati[o] veri p[er]sistit.
Excessus aut[em] ei[us] s[ed] affirmatiue fall[aci]a. p[er] quas
dicit[ur] esse q[uo]d n[on] est. Defect[us] s[ed] negatiue fall[aci]a
p[er] qua[m] dicit[ur] n[on] esse q[uo]d est. Res eni[m] est mensura
intellect[us] n[ost]ri. ut dicit[ur]. x. metha. Et eo ei[us] q[uo]d res
est vel n[on] est. d[icitu]r esse veritas i[n] opinione 7 o[mn]i
ne n[ost]ra. ¶ Virtutes eti[am] theologice possu[n]t dici
p[er]sistere in medio: s[ed] n[on] ita p[ro]p[or]tione 7 p[er] se. sed p[er] acci
dens: n[am] m[en]sura p[ro]p[or]tione eaz[um] 7 regula e[st] de[us]. fides
ei[us] n[ost]ra m[en]surat[ur] s[ed] veritate diuina. Spes s[ed] m[en]sura
magnitudinis potestatis ei[us]. Caritas s[ed] bonitas
ei[us]. Et ista e[st] m[en]sura supercellens o[mn]em facul
tate[m] creatam. Unde nu[n]q[uam] p[er] h[oc] t[er]m[inu]m diligere vel
sp[er]are vel crede[re] in eu[m] q[ua]ntu[m] debet. Et sic n[on] p[er]
ibi esse excessus. s[ed] q[ua]nto plus. t[an]to meli[us]. S[ed] co
siderando m[en]suram h[ab]et ex p[ar]te n[ost]ra. v[er]u[m] s[ed] q[uo]d con
gruit p[ro]p[or]tione n[ost]re. p[er]it p[er]iterari mediu[m] 7 extre
ma ex p[ar]te n[ost]ra. N[on] in dilectione excessus. siq[ue] di
liget p[er] p[ri]mu[m] q[uo]d debet. puta co[m]mitte[n]do p[er]m[itt]u[m]
p[er] salute[m] ip[s]i. Defect[us] cu[m] obit v[er]u[m] i[n]uitet 7 h[ab]et
In sp[er]a defect[us] e[st] p[er] desperatiue excess[us] p[er] p[er]p[et]ue[n]s
In fide. ut inter p[ri]as hereses 7 arriano[rum] 7 sa
belliano[rum]. In p[ro]uidentia. excess[us] nimia sollicitu
do v[er]u[m] nimis i[n]uiti s[er]ui suo. defect[us] negligetia 7
inco[n]stantia. In iusticia. i[n] distribuendo nimis da
re. v[er]u[m] nimis paru[m]. In liberalitate q[uo]d est p[ar]s iu
sticie. excessus e[st] p[ro]digalitas. defect[us] auaritia. in
fortitudine nimia audacia v[er]u[m] intumiditas. defe
ct[us] pusillanimitas. in t[em]p[er]antia. gula. luxuria 7
h[ab]et. defect[us] insensibilitas. puta n[on] sume[n]do ne
cessarias delectatiue. Et sic possit assignari i[n] alijs
¶ Multa aut[em] solent occurrere homi[ni] i[n]pedim[en]ta in
volento tenere mediu[m]. S[ed] d[icitu]r greg. vii. q. i. Aduer
sitas q[uo]d bonis votis. i. p[ro]positis obicit[ur]. p[ro]bat[ur] v[er]
tutis e[st]. n[on] iudiciu[m] p[ro]bat[ur] v[er]u[m] n[on] dimittendu[m]
Figura habet[ur]. cu[m] p[ro]p[ri]us dei i[n] deserto vellet ire re
cto itin[er]e. n[on] declinatio ad dextera[m] v[er]u[m] sinistra[m]. ad
tra p[ro]missio[n]is. obstitit reges Seon 7 Basan.
S[ed] pugnantes p[er] eos 7 vincetes. p[er]secuti su[n]t iter
rectu[m]. Ad tenendu[m] via[m] medij. i. v[er]u[m]. inducunt
m[ul]te auctoritates. ut illud ps. De[us] aut[em] rex n[ost]r[us] a
seculo op[er]at[ur] salutem i[n] medio f[r]e. i. creature rati
nalis. p[er] v[er]u[m] q[uo]d p[er]sistit i[n] medio. v[er]u[m] Isaias. Nec
e[st] via. ambulat i[n] ea. s. v[er]u[m]. Neq[ue] ad dextera[m] ne
q[ue] ad sinistra[m]. s. declinabit[ur] p[er] extrema. ¶ Un[de] sa
p[ie]ns. Mediu[m] tenuit b[e]n[e]d[i]ct[us]. Et i[n] signu[m] hui[us] legitur
Jo. x. q[uo]d resuscitat[ur] xpc. stetit i[n] medio discipu
lo[rum] suoz. Et Luc. ij. Inueneru[n]t eu[m] i[n] t[em]plo in
medio docto[rum]. Et in cruce in medio latronu[m].
¶ Que bona op[er]ant[ur] in nob[is] v[er]tutes. ¶ Ca. III.

De operatiōe virtutum
Op[er]ant[ur] n[on] i[n] nob[is]. A malo exclusio
ne. In p[ri]mo triumphat[ur]. Et i[n] celo p[er]
m[en]sura[m]. Un[de] apl[us] ad has i[n]uitas
dic[it] ad Ro. xij. Induamur arma lucis. Respe
ctu p[ri]mi dicit[ur] i[n]du[m]ta. respectu sc[ilicet] arma. re
spectu sc[ilicet] lucis. P[ri]o g[er]it v[er]tutes excludit a ma
lo. Un[de] dicit[ur] i[n]du[m]ta. Et habet[ur] dicit[ur] i[n]du[m]ta

¶ Primus

ta. q[uo]d t[er]m[inu]m excludimur a p[er]fusiōe nuditatis 7
turpitudinis Apoc. iij. Vestimētis albis indua
ris. i. v[er]is v[er]tutib[us]. ne appareat p[er]fusiō nuditatis
tue. Dic[it] 7 Ambro. de pe. di. ij. Sapiēs nu[n]q[uam]
e[st] i[n]anis. i. nud[us]: s[ed] sp[iritu] b[e]n[e]d[i]ct[us] i[n] se amictu[m] p[ro]uidentie. q[uo]d
p[er] dicit[ur]. iusticia[m] v[er]sciebat[ur]. De n[on] q[uo]d s[ed] i[n] f[er]na m[en]
tis velamia. q[uo]d null[us] p[er]dit nisi volēs: his expo
natis adaz p[ro]gnouit se nudu[m]. hec ibi. Excludit
a[ut] v[er]tutes n[on] solu[m] culpa[m]: s[ed] 7 pena[m] 7 tristitia[m]. Et
culpa[m] q[uo]d excludit v[er]tutes. ut suu[m] p[ri]u[m]. Contraria
enim s[ed] i[n] se n[on] p[er]it. Quelib[et] n. v[er]tutes h[ab]et v[er]tutum
aliq[uo]d sibi directe p[ri]u[m]. ut luxuria castitate[m]. a
uaritia liberalitate[m] 7 h[ab]et. ¶ Un[de] a[ut] i[n]fusa ex
cludit o[mn]em actu[m] p[er]f[ect]i mortali[um]: q[uo]d q[uo]lib[et] sibi p[ri]u[m]
atur. v[er]u[m] directe. v[er]u[m] p[er] quada[m] p[ro]ficiam. s. r[ati]o[n]e co
nectio[n]is eaz[um]. P[er]f[ect]a aut[em] venialia n[on] excludit v[er]
tutes. ¶ Excludit sc[ilicet] pena[m]. N[on] q[uo]d q[uo]d habet
at v[er]tutes. op[er]at[ur] q[uo]d faciat sibi violentia[m] i[n] op[er]ando.
Pat[et]. n. quada[m] pena[m] 7 difficultate[m] i[n] actu bo
no: s[ed] habita v[er]tutes. op[er]at[ur] s[ed] i[n] ip[s]i e[st] delectabil[is]
Un[de] sapiēs dicit. q[uo]d signu[m] generati habet[ur]. e[st] de
lectabil[is] op[er]at[ur]: 7 sic excludit pena[m] difficultatis
Pena[m] eti[am] d[icitu]r p[ro]missis p[er]f[ect]is diminuit v[er]tutes p[er] actu[m]
suu[m]. q[uo]d n[on] solu[m] e[st] meritoriu[m]. sed eti[am] satisfactoriu[m].
¶ Excludit eti[am] tristitia[m] v[er]tutes. ¶ Virtuosus. n. n[on]
p[er]tristat[ur] o[mn]i ope v[er]tutoso. s[ed] gaudet. Un[de] dicit aug[ustinus].
de pe. di. iij. Idem sp[iritu] doleat 7 de dolore gaudeat
q[uo]d. s. dolor o[mn]i p[er]f[ect]i e[st] act[us] v[er]tutuosus. Tristat[ur] a[ut] de
his q[uo]d v[er]tuti repugnant aliq[uo]d m[od]o. s. de p[er]f[ect]is suis
v[er]u[m] aliis: ut Ezechias cum fleuit fletu magno
Isa. xxxviii. Et samuel p[er]f[ect]a saul. i. se. xvi. vel
alijs miserijs. Moderat[ur] t[em]p[er]e. n[on] i[n]cidat i[n] despe
ratiue ut Judas. q[uo]d p[er] tristitia[m] laq[uo] se suspendit
N[on] sic petr[us] negat[ur]. n[on] sic d[icitu]r o[mn]i morte p[ro]p[ri]i filij.

Secundo operatur i[n] bello. §. j.
victoria[m] 7 defensione[m]. v[er]u[m] dicit[ur] arma. Un[de] apl[us]
Arma vestra n[on] s[un]t carnalia: s[ed] sp[irit]ualia. ad de
structiue i[n]imicor[um]. ad Ephe. vi. declarat ipsa
arma: dicit[ur]. Induite lorica[m] iusticie. In o[mn]i su
m[en]tes scutu[m] fidei 7 c. Et galea salutis assumi
te. 7 de alijs alibi scribit[ur]. Ad hoc facit q[uo]d ha
bet[ur]. xxij. q. j. nisi. ¶ Quatuor aut[em] s[un]t i[n]f[er] alia
vicia 7 iacula. q[uo]d i[n] p[ri]m[is] vicia ab hoste i[n]uadi
mur 7 p[er]cutimur. s. stulticia. iniusticia. inco[n]stantia
7 p[er]cupiscetia. Per oppositu[m] q[ua]tuor s[un]t arma
q[uo]d p[ro]tegimur 7 pugnam[us]. s. p[ro]uidentia contra
stulticia[m]. iusticia contra iniusticia[m]. fortitudine p[er]
inco[n]stantia[m]. t[em]p[er]antia contra p[er]cupiscetia[m]. Nec
e[st] sententia Hiero. S[ed] adhuc potiora s[un]t arma.
Scutu[m] fidei. galea sp[irit]us salutis. 7 gladiu[m] carita
tis: qui gladi[us] i[n] visione figurata fuit ostēsus
Inde machabeo. aure[us] t[em]p[er]e: 7 dictu[m] e[st] ei. in hoc si
gno vinctus. i. machab[us]. Et apl[us]. ij. ad Cor. vi.
Per arma iusticie a dext[er]is 7 a sinistris. iusticia
e[st] o[mn]is v[er]tutes. v[er]u[m] habet[ur] o[mn]es v[er]tutes has. ad
hoc indigerem[us] adiutorio xpi. Et hoc oportet
nos p[ro]gnosce[re] ex humilitate. 7 viriliter resistere
Et in hoc habem[us] figura[m] i[n] dauid. qui bellas
p[er] gigante[m] goliath cu[m] baculo 7 funda et lapide

Capitulum

eū occidit. **G**oliath signat dyabolū. q̄ terribilis
q̄ fortissim⁹ ē: bellāto g̃ p̄tra eū cū. f. cōpat: de
bem⁹ uti baculo crucis. ad crucifixū recurrē
do. **F**unda q̄ ē vilis. est hūilitas. q̄ debet ad
esse. p̄gnoscēdo nos miferos. i. ifirmos. **L**apis
ē virilis resistētia. **E**xēplū ī machabio cui dix
it dyabol⁹. q̄ solū hūilitas sua eū vincebat.

Tertio operatur i celo .§.ij.

pmiatēz. **¶** An dicūt lucis arma. nololu qz ta-
 ciūt boiez lumioſu iteri? i aīa qz exēti? i puer-
 ſatē. iuxta illud. **¶** *Lucet lux vſa corā homibz*
Maſ. v. c. q pulcrz binez coloribz ſtutū. **¶** *Būlli*
tas. n. ponit nigredinē. caritas rubedinē. ſapi-
ētia aureū colorē. fortitudo viredinē. tpantia
albedinē. prudētia iacictinū. **¶** *Et etiā dicūt lu-*
g? ſup ezech. **¶** *Juſti qz vſqz ad finē vitę pſciūt i*
ſtutē: ad pfectū diē tūc veniūt. qn ad rēna ce-
leſtia pducti. i ea luce quā dſiterāt iā min? ali-
qd n habebūt. d pe. bi. ij. nō fueretbāt. **¶** *Et hoc*
bc exponēs illd puer. **¶** *Juſtoz ſeita qz lux ſplē-*
tēs. pſcīt qz creſcit vſqz i pfectū diem. **¶** *Et qnto*
qz fuerit ſtuoſior. tāto i pſia ſplēbibilior. **¶** *Rel-*
la. n. diſert a ſtella in claritate. i. ad Coz. x.
hoc af faciūt vere ſtutēs. n ſicē p ypocriſi. q
nō vere lucēt. **¶** *An greg. de pe. bi. ij. mlti.* **¶** *Al fm*
aliā lrāz citi? incipit caplm illd. **¶** *Sepe hō mul-*
tis occulte pccis inuoluit. q i vna aliq ſtute ma-
gn? videt: q ipa qz vt? iuanefcē deficit. q dū i
ibianē appetit. **¶** *An fit vt q ipa vt? an oculos dei*
vt? n ſit. dū abſcōbit qd diſpicit. q pbit qd pla-
cet: qd iſtelligēbz videt qn hoc fit p ypocriſi d
qz ibi loq? greg? q ſbbit exēpla. **¶** *Latet plerūqz*
ſupbia et caſtitas inoteſcit. **¶** *Atqz iō oñia diu-*
caſtitas circa finē vitę pſit. **¶** *qz opta ſupbia vſ*
qz i finē vitę iſcorrete retiet qz. **¶** *Ponit exēpla*
etiā d miſcōia q pacia. q i fine capi. dic. **¶** *Yocir-*
co aē ſtutia iter n pueturi inchoāt. vt eis q p
ueturi ſūt. viā q gradibāt oñbāt: qz cal? vtili-
tate nō modica electoz puctibz ſeruit qz illo-
ru lapſu dū dſpicit. de ſuo ſtatu ptemiſcūt:
q ruina q illos bānat. iſtoz būliat. hec tbi.

De inequalitate receptōnis utrum: et quō
sunt gradus in ipsis. Capitulum .III.

Einequalitate receptō

Unus virtutis. Sciendum quod unus habet virtutes magis in se ipso quam alter. et non equaliter. Et unus et idem potest habere virtutes magis in se ipso quam alius. Et idem virtutis in uno et eodem tempore potest habere virtutes aliquas perfectius et plenius quam alius. non secundum habitum. sed secundum inclinationem nature et apparatus exterioris. per maius exercitium. ¶ Quidam autem per se. quod in uno sit maior virtus quam in alio. per tres propter quatuor rationes. Primo propter meliorem dispositionem. inquantum unus est melius dispositus ex naturali plenitudine ad unam virtutem quam alius: sic fleumaticus est magis dispositus ex plenitudine ad mansuetudinem quam co-

Quartum

lericus. Et sic p[er] illig[ur] illō Sapie. Horti? sū aiam bonā q̄tū. s. ab iclinatōz ab ōtute ex bona corp[or]is p[er]plexiōe. Scdō p[er] maiore affuefactionē. inq̄tū vn? magis assuefcit ab ōtute. seu magis exercita[ur] i bonis opib[us] q̄ ali? . Conſuetudo. n. dicit q̄i altera natura. Et sic ex fre quētia bonor[um] op[er]ū magis firma[ur] ⁊ incēditur habi[us] ōtutū. vñ Ciprian[us]. G[ra] spūal[is] quo in baptismo eq̄lit a crebētib[us] sumit. in puerſatōe ⁊ actu n[ost]ro postmodū vl[ter] minui[us] vl[ter] auge[re]. vt i euāgelio dominicū semē eq̄lit semina[re]. s. p va rietate fre aliud in multiformē cop[ia] vl[ter] erice simū vl[ter] sexagesimū vl[ter] cēt[esimū] fructū exuberā[re] cumulat. de p[er]f. bi. iij. nec quēq̄. a g[ra] a[ut] p[er]cūb[ur] ōtutes iſule. Tercō p[er] ē magis p[er]fecte ōt[us] i vno q̄ i alio. p[er] maiore discretōz. inq̄tū vn? h[ab]et p[er]ſpicat[us] iudiciū rōnis q̄ alius. Ad qd p[er] induci illō de talētis Ma[rc]. xrv. Vnicuiq[ue] d[icitu]r fm p[ar]tā ōtutē. s. capacitatis ceteris pari bus. Quatō p[er] maiore iſufiōez. s. diuine g[ra]e Et ista ē p[ri]ncipalior ratio. Magis. n. infundit[ur] vni de ōtute q̄ alteri. fm maiorem intensionē ſe p[er]fectionē. Et hoc p[ri]ncipalit[er] ex b[ea]t[us] glacio dei. Scdō illō Ephe. Vnicuiq[ue] data ē g[ra] fm mēſurā donatōnis xpi: ⁊ ſcdario fm conatū ho minis ab p[ar]parandū ſe ab ip[ſ]am. qui etiā conatus ex dei dono p[er]cibit. ¶ Q̄tū ab ſcdūb[us]. In vno ⁊ cōb[us] diuerſis tēp[or]ib[us] p[er] eſſe virtus maior ⁊ minor. Nā grabus multiplices ſunt i vir tutib[us]. ab quas p[er] quis de die in diem p[er]ficiēdo aſcendere. Quob[us] diſſuſe declarā[ur] Greg[orius]. ſuper Eſech[um]. Et habet[ur] de p[er]f. bi. ij. dū ſanctā eccleſiā ſic ait. Vnaque[que] virt[us] quāſi quibulbā grabito auge[re]. ⁊ ſic p[er] cremēta meritor[um] ab ſumū p[er]bu ci[us]. Alia nāq[ue] ſūt virtutis ex ordib[us]. aliud ōtutis p[er]fect[us]. aliud p[er]fectū. Et hoc p[er]bat idē greg[orius] i dicto ca. p[er] auctoritates p[er]f. vbi ait. Nē in grabito p[er] p[er]gnosce[re]. fm alia l[et]am. nā n[ost]ra trāſla tio h[ab]et de in tomib[us] ei[us] p[er]gnosce[re]. Et Iob. Per ſinglos grad[us] meos p[ro]nūciabo illū. i. p[er] ſingula incremēta ōtutū que ab eo accipio laude teo tribuā. Inducit etiā pabolā que habet[ur] Ma[rc]. iij. de ſemine iactato in terrā. qd ōtū p[ri]mo facit herbā. deinde ſpicā. demū plenū frumentū in ſpica. Semen iactat[ur] in terrā. cū p[ro]ſitum p[er]cipitur in corde boni op[er]is. p[er] ſemē iſuſe vir tutis. Quob[us] ōtū ē herba. p[er] p[ri]ncipiū boni op[er]is executi. Spica p[er] p[er]fectum plenū frumētum p[er] perfectionē. tandē p[er] ſalcē mortis colle ctum i horreū ſup[er]ie patrie reponit[ur] iuxta Ma[rc]. lud. Triticū autē p[er]gregate in horreū m[ort]is Ma[rc]. thei. iij. Ponit etiā greg[orius] ex p[er]lū de b[ea]to petro q̄ ſuit q̄ſi herba añ paſſionē. p[er]culcat[ur] p[er] timo ris q̄ſi ſpica tempe reſurreccōnis: plenus fru mentū p[er] penthec[us]. Dicit etiā grānus in. s. p[er]ce denti. Nemo repēte fit ſum[us]. ſed a minimis q̄ſi q[ui] inchoat. vt ab maiora pueniat. Item nota q̄ nunq[ue] poteſt aliquis ita augeri in virtutib[us] q̄i poſſit abhuc magis p[er]fici. excepto xpo. qui

¶ Titulus

sumā plenitudinē accepit q̄ntū creatura ē ca-
par. **¶** An de eo intelligit illud ioh̄is. Nō ab mē-
surā dat de sp̄m̄. i. eodē modo tantā mensurā
sicut oīdo alijs āgelis sc̄tis sed q̄si i finē. Et q̄n-
to q̄s magis pficit. min⁹ videt sibi habē: quia
magis p̄gnoscit qd sibi deest ab qd p̄ ptingere
Et sic intelligit illd Sap. Cū p̄suauerit homo
tūc incipiet. s. fm̄ estimatōz suā. **¶** Q̄tū ab tē-
tuiz nota q̄ oēs v̄tutes in uno hoīe p̄ eodē tpe
sūt eq̄liter in se fm̄. b. tho. p̄ma sc̄de. q. lxxv.
Quis una sit excellētiō alia inter se eas p̄pā-
do. sic caritas maior fide. q. spe q. alijs. q. pruden-
tia excellētiō alijs cardinalibz: tñ fm̄ p̄ticipa-
tiōē subiecti. put. s. inebundē vel remittit in
subiecto. om̄es v̄tutes uni homī sūt equales
eq̄litate. p̄portōis. in q̄tū eq̄liter crescūt p̄portō-
naliter in homīe. Sicut digiti man⁹ sūt ineq̄-
les fm̄ quātitates sed sūt eq̄les fm̄ p̄portōz. cū
p̄portionalit̄ augeant. **¶** An q. Aug⁹ i li. de trini-
dicit. q. quicūq̄ sūt eq̄les in fortitudine. sūt eq̄-
les in fortitudine q. tempantia q. sic de alijs. Q̄
aut vn⁹ sc̄tus laudat magis de vna v̄tute q̄ de
alijs. ut abrahā de fide. moysēs d māsuetudine
Job de paciētia. q. sic de alijs. q. de q̄libz c̄fessore
cantat in ecclia. Nō est inuētus filia illi q̄c. eo
q̄ habuit p̄rogatiuā alicui v̄tutis: hoc ē p̄pter
excellētiōē p̄mptitudinē ad actū talis v̄tutis
qd p̄ pcedere. vel ex natura. vel ex p̄suetudinē.
vel ex gr̄a. Ex q̄libz aut actu v̄tutis nō auge-
b̄t vel augeat vel saltim disponit ad augmē-
tū. sic gutta cauat lapidēz. nō vno ictu s̄ sepe
cadēdo. Sicut p̄ actum malū corruptiō v̄tus vel
disponit ad corruptiōz. ut p̄ cessatiōēz a bono
ope. v̄ negligētē faciēdo. q. tūc dicitur diminui
Et de his habes infra i tractatu d caritate. c. j.
¶ De p̄neriōē v̄tutū. nā sic s̄ cathenate abinu-
uicē. ut vna sine altera haberi nō p̄t. **¶** Ca. V.

De m̄erione v̄tutū. v̄t-
sc̄z oēs sint cathenate abinuicē ut
vna non possit haberi sine altera.
Ad qd dicit. b. tho. p̄ma sc̄de. q. lxxv.
q. q̄ntū ab v̄tutes intellectuales. claz ē q. non
sūt p̄nerē abinuicē. nec etiā cum alijs v̄tutibz.
Et ratio ē. Quia s̄ circa diuersas materias ab-
inuicē nō ordinatas. q. ideo nō inueniūt i eis cō-
nerio. Qd p̄t ex hoc. q. habēs sciētiam nō ha-
bet sapiētia: q. habens vnā sciētia. nō habz ali-
am: q. habens artē vel scientiā. nō habet virtu-
tes morales nec theologicas. Q̄tum autēz ab
cardinales v̄tutes cōcatenate quidē sunt. fm̄
suū esse p̄fectū. Nam ut dicit idē ubi sup̄. Virt⁹
moralis p̄ accipi dupl̄. Vno mō imperfecta
Alio modo p̄fecta. Et imperfecta quidē nihil a-
liud est. q̄ inclinatio quēdā ad faciendūz aliqd
opus de genē bonorū. siue talis inclinatio in se
nobis a natura. siue ex assuetudinē operūz. Et
hoc modo v̄tutes morales nō sūt p̄nerē. Vide-
mus enī aliquē p̄mptū ex p̄plexione corpis v̄l
assuetudinē ad opa liberalitatis. q. tamē nō est

¶ Primus

p̄mpt⁹ ad opa castitatis. Perfecta autē v̄t⁹ mo-
ralis ē habit⁹ inclinās ad op⁹ bonū bñ agēdū
Et fm̄ hāc acceptiōem. sūt v̄tutes cardinales
om̄es p̄nerē. Et hoc ē qd dicit Greg⁹ i. xxi. mo-
raliū. q. vna v̄t⁹ sine alijs. aut oīno nulla ē. aut
imperfecta ē. h̄mōi p̄neriōis ratio ē fm̄ p̄bm̄. qz
nulla v̄tus moralis p̄ sine prudētia h̄ri. eo q̄
p̄mptū v̄tutis moralis sit facē electionē rectam.
cū sit habit⁹ electiōis. Ad rectā autē electiōēz
nō sufficit inclinatio in debitū finē. qd est dire-
ctē p̄ habitū v̄tutis moralis: sed etiāz q. aliq̄s
directē eligat ea que sūt ad finē. qd sit p̄ prudē-
tiam. que ē p̄siliatiua. iudicatiua. q. p̄ceptiua.
de his que sūt ad finē. Sicut prudētia haberi nō
p̄t nisi habeant ceterē v̄tutes morales: cū pru-
dētia sit rēra rō agibiliū. q. (sic ex p̄ncipio) p̄-
cebit ex finibz agibiliū. ad q̄s aliq̄s rectē se h̄t
p̄ v̄tutes morales. Et sic p̄t eas esse p̄neras.
Virtutes tñ ille q. nō pficiūt hoīez fm̄ p̄munē
statū. i. q̄ntū ad ea q. p̄mūit in oīi v̄ta hoīm
occurrūt agēda: s̄ pficiūt fm̄ emīnētē statūz.
ut magnificētia. magnimitas. d̄ginitas. inq̄-
tū acq̄sūt nō sūt p̄nerē. cū moralibz fm̄ habitū
s̄ fm̄ p̄inquā potētiāz. q. s̄. defacili ab habē-
tibz ip̄as morales p̄ exercitiū acq̄ri p̄nt. Nō so-
lū aut sūt p̄nerē abinuicē cardinales. sed etiāz
si sint ifuse sūt p̄nerē cū theologiciis q. cū bonis
Neq. n. p̄fecte sūt ip̄e cardinales. p̄fectōē. s. bu-
cētē in vltimū finē: nisi fuerit cū fide. spe q. ca-
ritate. Et cū dicit p̄p̄er. q. oīs v̄t⁹ p̄ter caritatē
p̄t esse cōis bonis q. malis: loquit de v̄tute imp-
fecta. ut sūt acq̄sūt siue infusus. Acq̄sūt. n. nō
sūt p̄nerē cū theologiciis. **¶** Q̄tū autē ad virtu-
tes theologicas sciendū. q. sūt p̄nerē abinuicē
sc̄dm̄ suū esse p̄fectū. Nam fm̄ imperfectū esse et
info:me. possunt esse fides q. spes sine caritate
sed actus eaz nō sunt p̄fecti nec meritorij. Ca-
ritas autē sine fide q. spe esse nō p̄t. Sed cum fi-
des q. spes sūt formate p̄ grām. sunt p̄nerē ab-
inuicē sicut p̄nerē theologice cardinalibz infu-
sis. Cū enī in lege diuina denē p̄cepta de actibz
cardinaliū. q. xpc dicat Joh. xiiij. Si diligitis
me mādāta mea sūt: qui habz caritatē. im-
plet illa mādāta que dant de actibz illaz v̄tu-
tū. Sūt etiā p̄nerē cū bonis sp̄s̄sc̄i. qui ei h̄t
caritatē. habet sp̄ritū sc̄m̄. Enī dicit ad Ro.
v. Caritas dei diffusa est in cordibz n̄ris. p̄ sp̄m̄
sanctū qui dat⁹ est nobis. Qui habet sp̄ritum
sc̄m̄. habet q. dona eius. Q̄tūz hō ab dona. sci-
endū fm̄. b. tho. p̄ma sc̄de. q. lxxv. q. sunt con-
nera abinuicē: ita q. vnū sine alio haberi nō
p̄t. Enī greg⁹ i sc̄do moralū dicit signari ip̄a p̄
v̄ij. fil⁹ Job. quoz q̄libz faciebat p̄mptū alijs i
die suo. qz dona ip̄a reficiūt seinuicē. i. hoīez in
q. sūt delectāt. nō vnū sine altero. Sūt etiā cō-
nera cū virtutibz. qz p̄nerunt i caritate: ita
q. q. h̄t caritatē. habz dona: q. ecōuerso v̄tutes
cardinales. que p̄fecte sine caritate h̄ri nō p̄nt.
¶ De duratione virtutum. Capitulū. VI.

Duratiōne virtutū. vtz
durēt p^r hāc vitā. Ab qdō dīc b. tho
p^rma scdē. q. lxxv. q. dūtes intel
ctuales durāt q^ru ad id qd est for
male i eis. n̄ q^ru ad id qd ē materiale. Est aut
formale i eis spēs intelligibil^r pgnitōz. q^r rmanz
i intellectu possibili p^r actū intelligēdi. q^ro medi
antib^r hō intelligit. Materiale vō i eis sūt fan
tasmata. ab q^r fāsmata aspiciēdo. hō intelligit
i hac vita. applicādo ea ad spēs intelligibiles. he
corruptū corrupto corpe. q^r potētie sēstīue. f
fāsmata sūt mēoria sūt affīre organis corpis. Et
sic intelligit illō apli. Sciētia destruet. f. q^rum
ad id qd ē materiale: q^r nec fāsmata rmane
būt corrupto corpe. nec erit v^r sēie p^r ouersio
nē ab fāsmata. Virtutes autē morales sūt re
manebūt q^ru ad id qd ē formale i eis. Et hoc ē
ordo rōis. f. n̄ q^ru ad id qd ē materiale. q^r hoc
ē moderare passiōes appetit^r iclinātis ab illici
ta. v^r exercē pmutatōes q^r distributōes q^r ad iu
sticiā. q^r i alia vita n̄ sūt. Vñ aug^r dīc. q^r prutē
tia ibi erit sine vllō piculo erroris. fortitudo si
ne molestia malorū q^r. S. prutētie erit nullū
bonū deo pponē v^r eqre. Fortitudis firmitas
coherē tpatie. nullo noyio delectari. iusticie sē
bitū ē deo. Q^ru ad virtutes theologicas. Carī
tas sola rmanet. q^r n̄ impat i sui rōne impfe
ctōz: q^r fides ē crebē qd nō videt. spēs sperare
qd n̄ habet. Ibi autē tollit oīs ipfectō. q^r clare vi
det q^r pfecte possidet. Q^ru ad bona remanēt q^r
dem q^ru ad essētiā. ut dīc Ambro. q^r mgt i. iij.
sentē. nō aut q^ru ad materiā circa quā opantē
Et sic hnt nūc opatōz circa aliquā materiā.
quā nō habebūt in patria. beatus thomas.

Titul^r scdus. de prutētia. Quō dī prutē
tia. q^r mediū pfigit in oīm virtute. Capi. p^rmū

Dist tractatū de vtu
tib^r i omni. vidēdū
ē de singul^r eaz i p^rclari. Et p^r
mo d^r q^rtuor cardinalib^r. Deinde
de alijs. Et tētat^r iste d^r cardia
libo fere tot^r exēct^r ē de li. quē fecit Heinric^r de
Arimino. ordīs hēmitaz d^r virtutib^r cardinalib^r.
Sūt tñ mltā addita. ut materia erigit d^r virtuti
b^r aneyis istis q^rtuor. Et qdā etiā de ipis q^rtuor
de li. ipo exēpta. alh abreniata. Sciēdū ē q^r
v^r hūana q^r ad pfectōz vite ciuil^r rgrīf. ad duo
p^rciue ordiāf. f. ad moderatōz passionū meri
torū. q^r ad debitā opatōz rez exterior^r. circa q^r
regulāba. nccē ē adesse q^rtuor virtutes. Nā circa
passiōes s^r frenēdas req^rrūt t^rantia q^r fortitudo
Si. n. sūt passiōes circa delectabilia tact^r q^r gu
stus. ut p^rigit i cibis q^r veneris: ad eas rep^rmē
das t^rantia ordiāf. Si vō sit passiōes a frībī
libo p^rurgētes. cuiusmōi sē timoris q^r audacie:
ad eas moderādas ordiāf fortitudo. q^r i aio fir
mitatē pstituit. Q^ru autē ab res exteriores ab
altēz rite cōicābas. ordiāf iusticiā. q^r rectitu

dinē iporat. Quia vō passiōes virtū inferior^r
modificari n̄ pnt. nec res exteriores rite distri
bui. nisi iudiciū rōnis absit req^rrīt q^rta v^r in
rōe p^rsistē. q^r hec ē prutētia: q^r cū sit rēta rō a
gibiliū ut dīc p^rba. vj. ethi. mediū i oīm morali
virtute p^rfigit. dirigēdo vltz q^rlīf q^r p^r media hō
i opāto attigat regulā rōis. Das q^rtuor vtu
tes cardiales dicim^r seu p^rncipales. eo q^r alie v
tutes morales ab has rducūt. ut docz tull^r in
sua rethorica. Vñ i li. de officijs dēcas tñ vtu
tes ponit p^res honesti. q^r vltz i vita ciuili hūa
nā honestatē itegrāt q^r p^rficiūt. Alteri^r q^r hō oz
dinat ab finē supnaturalē. q^r ē diuīsiō dīne es
sentie i q^r hoīs bēitudo p^rsistit. Null^r aut p^r i finē
scognitū suos act^r ordiāre. nisi de eo p^rgnitōz
habeat: iō nccē ē homi adesse. Aliquā virtutē p^r
quā dictū finē p^rgnoscat. Hec aut ē fides. q^r d^r deo
qui ē finis n^raz opatōnū verā facit p^rgnitōem
habē: habita aut p^rgnitōe de fine n^ro p^r fidē. nul
lus in ipm actū suos act^r dirigēt. nisi speraret
se dictū finē p^rseq^r posse. Vñ scdō necesse est po
nere virtutē spē. p^r quā cēbat i finē p^rgnitū. tan
q^r i bonū possibile haberi. Ipx null^r tēdēt i a
liq^r bonū p^rndum. nisi p^r amorē ab ipm afficē
tur. Necesse ē q^r tēto ponē virtutē caritatis. que
nos deū p^r se diligē facit. q^r p^rimū p^r deū. Pa
tet q^r q^r ad hoīs p^rfectōz. septē virtutes i omiuer
so req^runt: q^rtuor respect^r vite ciuil^r. q^r tres re
spectu vite bēe. Et aut b^r discipline auditor. ab eā
capescēdaz possit apti^r manuduci. exēpla rez
gestaz. seu silitudinū iuxta doctrinā adūgēf.
Ad signādū igē p^rdicti septenarij p^rfectōz sacra
scriptura ait p^ruer. ix. Sapia edificauit sibi do
mū q^r excidit colūnas septē. sic dīc Greg^r. Do
mus ista ē mens hūana. quā dei sapia. vbi scz
incarnatū sibi habitaculū p^rstruit. q^r eā in sui
amorē adducit. q^r tūc colūnas. vij. excidit cū ei
virtutes. vij. quib^r ipa mens sustētāf ifūdīt. Ex
cidit nāq^r i domo mētis colūnaz vnā cū p^r pru
tentiā intellectū illuminat circa agēda. Scdā
cū p^r iusticiā volūtātē rectificat circa distribu
enda. Terciā cū p^r fortitudinē irascibilē ordiāt
circa sustinēda. Quartā vō colūnaz excidit cū
p^r t^rantia p^rcupiscibilē modificat. circa carna
lia t^randa. De sūt q^rtuor colūne āgulares. q^r p^r
dictas q^rtuor vires aīe p^rficiūt. solū i vita ciuili
Vnde ab p^rstructōz vite spūalis nō sufficiunt
q^r sicut dicit. b. greg^r super illo verbo Job. re
pentē ventus vehemēs irruit a regione desti.
q^r p^rcussit q^rtuor angulos domus. Temptatōis
impulsus virtutes quatit. q^r q^rsi quassatis angul^r
dom^r ruit: q^r pulsatis virtutib^r p^rscia ēbat. Ad
stabilizādū igē domū mētis in p^rdictis virtutib^r
colūnis: dīna sapia p^r seipam tres alias his for
tiores excidit. f. fidē qua id qd nō videt crebīf:
spem qua id qd non capit sperat: q^r caritatem
qua id qd sūme diligēdū ē. ex toto corde diligat
Et sic septē sunt colūne quib^r ascendim^r ab pa
triā diuine mansionis. Vñ Ezechiel i visione